Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta
12.11.2019

Tuuli Kaskinen
Demos Helsinki
tuuli.kaskinen@demoshelsinki.fi
0505149752

O 5/2019 vp Tulevaisuusvaliokunnan selvityshankkeet 2019 - 2023

Akuutin ilmastokriisin ratkaiseminen edellyttää kaikilta maailman mailta ja suurelta osalta yrityksiä mittavia toimia päästöjen vähentämiseksi ja hiilinielujen kasvattamiseksi. Tyypillisesti näitä muutostarpeita on lähestytty teknologisina haasteina, jotka voidaan ratkaista innovaatioiden avulla.

Demos Helsingin yhdessä Sitran kanssa tekemässä Seuraava Erä -tulevaisuustyössä ilmastonmuutoksen ja digitalisaation aiheuttaman transformaation laajuus on arvioitu huomattavasti suuremmaksi. Seuraavan erän mukaan teollinen vallankumous pakotti luomaan uudet institutionaaliset puitteet (osakeyhtiömallin leviämisestä sosiaaliturvaan, eläkejärjestelmään ja koulutusjärjetelmään), joiden ansiosta epätasa-arvoa ja yhteiskunnallisia jännitteitä tuottaneesta murroksesta päästiin hyvinvointia laajasti tuottavaan kehitykseen. Tätä mittakaavaa voidaan käyttään myös nykyisen muutoksen arviointiin. On todennäköistä, että edessämme on vastaavan mittakaavan reformin kuin 1800-1900-lukujen taitteessa. (Lähde: Seuraava erä, 2018, https://www.sitra.fi/seuraavaera/)

Työn ja osaamisen reilu muutos

Osana transformaatiota edellä kuvattua transformaatiota työ ja osaamistarpeet muuttavat muotoaan. Työmarkkinat suhteessa ilmastokriisiin voi jakaa osiin

- **Kaikkien työntekijöiden osalla ilmastonmuutos tulee osaksi perustaitovaatimuksia.** Jatkossa jokaisen työntekijän täytyy tunnistaa ilmastonmuutos ilmiönä ja ilmastoratkaisuiden suhde omaan työnkuvaan.
- **Joidenkin työntekijöiden työ muuttuu merkittävästi**, jolloin on tarve laajalle uudelleenkoulutukselle. Kyse ei ole kokonaisten tutkintojen tarpeesta, mutta monipuolisesta täydentävästä koulutuksesta, jonka kautta osaamiset saadaan käyttöön myös uudessa ajassa.
- **Harvojen työ katoaa kokonaan**. Erityisesti fossiilisten polttoaineiden tuotannossa ja jakelussa on sellaisia työnkuvia, joita tulevaisuudessa ei enää ole. Näiden ihmisten osalta tulee rakentaa reitti uudelleenkoulutukseen ja varmistaa toimeentulo myös mahdollisen työttömyyden varalle.

Koska uuden oppimisen tarve on kaikille suomalaisille eli kaikissa kolmessa ryhmässä merkittävä, tarvitaan suunnitelma siitä, miten ilmastonmuutokseen liittyvä osaamistarpeiden

muutos otetaan huomioon ennen kaikkea täydentävässä, jatkuvan oppimisen ja koulutuksen järjestelmässä.

Demos Helsinki on tutkinut osaamistarpeiden muutosta suomalaisessa työelämässä erityisesti digitalisaatioon liittyen SAK:n ja Googlen kanssa toteutetussa yhteisprojektissa. Työ kiteytyi osaamistarpeiden osalta kolmeen ratkaistavaan kysymykseen, jotka soveltuvat myös ilmastonmuutoksen mullistamiin työmarkkinoihin:

1. Miten osaamisen päivittäminen saadaan kaikkien saataville?
Kaikenlaisilla koulutustaustoilla tarvitaan lisäoppia ja sitä on tyypillisesti enemmän tarjolla korkeasti koulutetuille ihmisille.

2. Miten jatkuvan oppimisen kautta saadut opit tulevat näkyviksi?
Koulutusjärjestelmän ulkopuolella hankittu uusi osaaminen tulee saada näkyväksi.

3. Kuka kouluttaa ja kuka maksaa uusien osaamistarpeiden vaatiman koulutuksen?
Oppimista tapahtuu yksilöiden toimesta, työpaikoilla ja koulutusjärjestäjien tarjoaman koulutuksen kautta. Kun kaikkien näiden tarve kasvaa, täytyy löytää myös uusia tapoja rahoittaa koulutusta.

Vastausten löytäminen yllä esitettyihin kysymyksiin on keskeinen osa ilmastonmuutoksen ratkaisemista. Ihmisten täytyy kokea siirtymä hiilineutraaliin yhteiskuntaan toivottavaksi. Sen edellytyksenä taas on kokemus siitä, että yksilön taitoja arvostetaan myös tulevaisuuden

EHDOTUS TARKASTELTAVAKSI ILMIÖKSI:
Osaava Suomi 2035 – Ilmastokriisin aiheuttama työn ja osaamisen reilu transformaatio

Kriittistä on pystyä tunnistamaan, että mihin suuntaan yhteiskuntaa ilmastokriisissä pyritään ohjaamaan. Samalla tapaa kuin digitalisation yhteydessä, on myös ilmaston muutoksen kytkeytyvässä työn muutoksessa kyse arvon muodostuksen uudelleen määrittelystä. Meidän pitää kyetä yhteiskuntana luomaan pohjaa uudenlaisille tavoille pohtia arvon mittaamista yhteiskunnassa ja siihen liittyvien osaamis- ja työllisyystarpeiden kuvaamista.

Lisätietoja:

Tuuli Kaskinen, tuuli.kaskinen@demoshelsinki.fi, +358505149752